

II Kotitaloudet, yritykset ja markkinat

4 Kotitalous taloudellisena vaikuttajana

1. Pohdi, miksi asuminen on kotitalouksien suurin menoerä Suomessa.

RATKAISU: Opiskelijan oma vastaus.

2. Suomessa on yhä enemmän yhden hengen muodostamia niin sanottuja sinkkotalouksia. Millä tavoin sinkkotaloudet pitäisi huomioida taloudessa ja esimerkiksi asuntorakentamisessa?

RATKAISU: Yhden hengen talouksien kulutus rakenne on erilainen kuin esimerkiksi lapsiperheiden. Esimerkiksi ruokakaupoissa **pakkauskoot** on yleensä suunniteltu useamman hengen taloudelle. **Asuntorakentamisessa** on myös usein suosittu kaksioita ja sitä suurempia asuntoja. Yksiöistä onkin suurissa kaupungeissa kova kysyntä ja niiden neliöhinnat ovat tuntuvasti suurempia asuntoja kalliimpia. Yhden hengen talouksissa saatetaan myös esimerkiksi syödä ulkona useammin kuin useamman hengen talouksissa, koska ruuanlaitto yhdelle hengelle ei aina tunnu järkevältä esimerkiksi ruokahävikin vuoksi.

3. Mitä tulonsiirroilla tarkoitetaan ja millainen rooli niillä on suomalaisten tulolähteenä?

RATKAISU: **Tulonsiirrot ovat erilaisia tukia ja avustuksia, joiden avulla tuetaan esimerkiksi opiskelijoita, työttömiä ja lapsiperheitä. Kaikista kotitalouksien tulonlähteistä tulonsiirrot ovat toiseksi merkittävin ryhmä. Toisaalta monet kotitaloudet eivät saa ollenkaan tulonsiirtoja.**

4. Miksi suomalaisten maksuvaikeudet ovat lisääntyneet viime vuosina?

RATKAISU: Maksuhäiriöt ovat usein yhteydessä yleiseen taloustilanteeseen. Kotitalouksilla on usein velkaa ja velanhoito muuttuu vaikeaksi jos esimerkiksi joutuu työttömäksi. Usein myös huolimaton kulutus käyttäytyminen voi johtaa maksuhäiriöihin. Esimerkiksi osamaksukaupat ovat usein syynä maksuhäiriömerkintöihin.

5. Luottorekisteriin tehdyt maksuhäiriömerkinnät ovat viime vuosina kasvaneet huomattavasti alle 30-vuotiaiden nuorten keskuudessa. Maksuhäiriöt liittyvät usein ylivelkaantumiseen.

- a) Mitä laillisia keinoja velkojilla on saataviensa perimiseen?

- b) Mitä seurauksia maksuhäiriöillä ja ylivelkaantumisella on, ja mitä keinoja tällaiseen tilanteeseen joutuneilla henkilöillä on selvittää tilanteesta? (YO syksy 2014) RATKAISU:

a) – maksumuistutuksen lähettäminen, voi vaatia viivästysmaksua – perinnän ulkoistaminen perintätoimistolle, voi vaatia perintäkuluja – ulosotto käräjäoikeuden päätöksellä

b) – maksuhäiriömerkintä mahdollinen – velkojan kanssa voi sopia maksujärjestelystä, jolloin sovitaan uusi maksuaikataulu velalle – kunnat tarjoavat talous- ja velkaneuvontaa – yksityishenkilön velkajärjestelyn hakeminen käräjäoikeudelta

5. Yritykset ovat talouskasvun mittari

1. Miksi yrittäjyys on tärkeää: a) kuluttajien b) kansantalouden c) yrittäjän itsensä kannalta?

RATKAISU:

a) Yrittäminen luo kulutusmahdollisuuksia sekä uusia työpaikkoja.

b) • Työllistäminen – työttömyyden aiheuttamien kustannusten vähentäminen. • Verotulojen kasvu ja hyvinvoinnin tuottaminen. • Tuotekehitys – esim. luonnonvarojen säästäminen (aurinkoenergia, sähköautot...).

c) Yrittäjyys voi olla monelle mahdollisuus työllistää itsensä. Yrittäjyys saattaa myös tarkoittaa vapautta päättää omista työajoistaan sekä panostuksestaan yritykseen.

2. Mitä seikkoja pitää ottaa huomioon ennen yrityksen perustamista?

RATKAISU:

- Onko riittävästi halua ottaa riskiä ja yrittää.
- Mikä liikeidea – onko kysyntää?
- Yritysmuoto – yksin vai yhdessä?
- Mikä toimiala – tarvitaanko elinkeinolupaa?
- Tarvitaanko rahoitusta, miten se järjestetään?

2. Miksi osakeyhtiö on Suomen suosituin yhtiömuoto?

RATKAISU:

- Riskit jaetaan kaikkien osakkaiden kesken.
- Taloudellinen riski rajoittuu sijoitettuun pääomaan.
- Perustaminen ei vaadi välttämättä paljon rahaa.

3. Mitä hyötyä yrityskoon kasvattamisesta olisi kansantalouden kannalta?

RATKAISU:

- Isommat yritykset työllistävät enemmän.
- Maksavat enemmän veroja.
- Pystyvät luomaan enemmän uusia tuotteita ja palveluita.
- Isoista yrityksistä irtoaa usein uusia kasvuyrityksiä.
- Suuret yritykset kestävät myös vaikeita aikoja paremmin kuin pienet.

4. a) Pohdi franchising-yrittäjyyden hyviä puolia ja huonoja puolia. b) Ota selvää, mitä franchising-yrittäjyys maksaa. c) Ota selvää internetistä, mitkä ketjut toimivat pitkälti franchisingyrittäjyyden pohjalta Suomessa?

RATKAISU: Tiedonhakutehtävä. Opiskelijan oma vastaus.

6. Yritykset tavoittelevat voittoa

1. Millainen yritysmuoto olisi sopivin, jos haluat perustaa:

- a) nettikahvilan
- b) vaatetehtaan
- c) verkkokaupan
- d) luomuruoan jakeluverkoston
- e) pelialan yrityksen?

RATKAISU:

- a) Toiminimitai franchise-yhtiö, jos yksin liikkeellä.
- b) Vaatii todennäköisesti isoja investointeja, joten osakeyhtiö on paras.
- c) Osakeyhtiö, jos tarvitaan ulkopuolista rahoitusta – voisi aloittaa avoimena tai kommandiittiyhtiönä.
- d) Osuuskunta, koska tavoitteena yhteinen hyvä ja osallistaminen.
- e) Osakeyhtiö. Pelialalla toimiminen vaatii paljon pääomaa, jotta peliä voidaan kehittää ja markkinoida peliä kaikkialla maailmassa. Osakeyhtiö mahdollistaa parhaiten yrittämiseen liittyvien riskien jakamisen.

2. Mitä riskejä yritystoimintaan liittyy?

RATKAISU:

- Tuotteisiin ja palveluihin liittyvät riskit (viat ja virheet)
- Maineriski (huono palvelu, tuotteen aiheuttamat onnettomuudet...)
- Henkilöriskit (avainhenkilöiden sairastuminen)
- Tietoturvariskit (virukset, tietomurrot...)
- Juridiset riskit (myynti- ja valmistussopimukset, työsopimukset...)
- Ulkoiset riskit (tulipalot, terrorismi...)

3. Miten yrityksen menestymistä voi mitata?

RATKAISU:

Menestyksen mittarit:

- Liikevaihdon kasvu
- Tulokasvu ja kannattavuus
- Osingonmaksukyky
- Vakavaraisuus
- Henkilöstön hyvinvointi

4. Määrittele omin sanoin seuraavat käsitteet:

- a) liikevoitto
- b) kannattavuus
- c) konkurssi
- d) vakavaraisuus
- e) likviditeetti.

RATKAISU:

- a) Yrityksen tuottama voitto tuotannon aiheuttamien kulujen jälkeen.
- b) Kertoo kuinka paljon voittoa tai tappiota jää myynnin jälkeen, liikevoiton suhde liikevaihtoon.
- c) Yritys voi ajautua konkurssiin, jos sen velat ovat varoja suuremmat.
- d) Yrityksen vakavaraisuudella kuvataan omien varojen suhdetta velkoihin ja riskeihin.
- e) Yrityksen maksuvalmius tai maksukyky eli yrityksen valmius selviytyä lyhyellä tähtämellä laskuistaan.

5. Mitkä ovat yritystoiminnan menestystekijöitä?

Minkälaisilla mittareilla yritykset voivat seurata omaa menestystään? (YO kevät 2015)

RATKAISU:

- Yrittäminen lähtee liikkeelle liikeideasta, joka on kaiken toiminnan lähtökohta.
- Yrityksen menestystä mitataan liikevaihdon kasvulla ja kannattavuudella, eli sillä miten paljon yritykselle jää voittoa menojen jälkeen.
- Menestys riippuu useista tekijöistä, jotka vaihtelevat toimialoittain.
- Esimerkkejä menestykseen vaikuttavista tekijöistä: työn tuottavuus, kustannustehokkuus, innovatiivisuus.

6. Hae finder.fi -osoitteesta jokin kotipaikkakunnallasi toimiva yritys ja selvitä, miten menestyksestä sen liiketoiminta ollut.

Tiedonhakutehtävä.

Opiskelijan oma vastaus.

7. Kotitaloudet ja yritykset kohtaavat markkinoilla

1. Miksi vapaa kilpailu on hyväksi: a) yrittäjille, b) kuluttajille?

RATKAISU:

a) Yrittäjä hyötyy vapaasta kilpailusta, koska tällöin markkinoille pääsulle ei aseteta esteitä. Vanhat yritykset voivat laajentaa toimintaansa uusille alueille ja uudet yritykset voivat tarjota tuotteitaan markkinoille.

b)

- Parantaa tuotteiden laatua.
- Pitää hintojen nousun kurissa.
- Lisää uusien keksintöjen määrää ja pääsyä markkinoille.
- Mahdollistaa kaupankäynnin eri maiden välillä.
- Antaa kenelle tahansa mahdollisuuden yrittää.

2. Mitkä eri tekijät vaikuttavat hyödykkeen hinnan muodostumiseen?

RATKAISU:

Hyödykkeen hinnan määräävät vapaassa markkinataloudessa kysyntä ja tarjonta. Kysyntään ja tarjontaan vaikuttavat tekijät on esitelty sivulla 73. Mikäli kilpailu ei ole täysin vapaata (monopoli, oligopoli, kartelli), voi yritys määritellä tuotteen hintaa myöskin ottamatta huomioon kysynnän ja tarjonnan lakia.

3. Selitä omin sanoin, mitä tarkoittaa:

a) monopoli

b) kartelli.

c) Miten ne vaikuttavat tarjolla oleviin hyödykkeisiin ja niiden hintatasoon?

RATKAISU:

a) Yksi yritys hallitsee täysin markkinoita. Suomessa Alko (väkevän alkoholin vähittäismyynti), VR (rautatieliikenne), Veikkaus (rahapelit).

b) Kilpailijoiden tekemä hintasopimus. Laiton.

c) Monopolin ei välttämättä kannata laajentaa valikoimaa, koska sen ei tarvitse ottaa huomioon muiden yritysten aiheuttamaa kilpailutilannetta. Kuluttajan vaihtoehdoksi jää joko hankkia monopolin tarjoama tuote tai olla ilman sitä. Kartelli estää vapaan kilpailun ja pitää hintatason korkealla.

4. Pohdi: a) Millaisilla keinoilla yritykset pyrkivät lisäämään tuotteidensa kysyntää ja myyntiä.

b) Miksi nuoret ovat mainonnan tärkeä kohderyhmä?

c) Miten mainonta vaikuttaa tuotteen hintaan?

RATKAISU:

a) • parantamalla tuotteen ominaisuuksia

• alentamalla hintaa

• lisäämällä markkinointia

b) pohdintatehtävä (nuorilla on rahaa, nuoret voi vaikuttaa toisiin ja vanhempiin jne.)

c) Mainonnan avulla pyritään vaikuttamaan kuluttajan mieltymyksiin. Mikäli kuluttajat haluavat mainonnan seurauksena tuotetta enemmän, sen kysyntä kasvaa, mikä mahdollistaa myös hinnan korotuksen. Joka tapauksessa yrityksen on saatava tuotteen myynnillä katettua myös mainontaan käyttämänsä kulut.

5. Ota selvää internetistä Suomessa toimivista monopoleista ja paljastuneista kartelleista.

Tiedonhakutehtävä. Opiskelijan oma vastaus.